

Rubrica considerațiilor ontice prezintă unele complexe ale neamului românesc prin care se conturează perfect realitățile est-prutene. Este vorba de *Sindromul lasă*, *Complexul sfășierii*, *Sindromul disoluției*.

În ultimul capitol – *Structura discursului în publicistica lui Nicolae Dabija* vedem, în primul rând, că prin structura ei mozaicală, prin polifonia lexicală și flexibilitatea tematică publicistica lui Dabija stă sub lumina modelatoare a creației lui Mihai Eminescu. La fel se analizează atent oralitatea discursului, tropii și funcțiile lor, sintaxa poetică și jocurile ei, scenariile și limbajele originale. Discursul critic se încheie cu prezentarea dialogului textului, ce comportă valori aparte ale creației autorului studiat, pe care încă urmează să le mai descoperim.

Din această monografie putem conchide că Nicolae Dabija reabilitează esteticul în literatura basarabeană, contribuie esențial la recuperarea și valorificarea moștenirii istorico-literare a neamului, valorifică genul eseistic, dezvoltând, în mod pregnant, eminescianismul în spațiul de la est de Prut.

Cartea se încheie cu referințele critice ale cercetătorilor care au studiat opera lui Nicolae Dabija: Mihai Cimpoi, Mihail Dolgan, Ion Ciocanu, Ana Bantoș, Theodor Codreanu, Virgil Dumitrescu, Ilarie Hinoveanu, Alex Ștefănescu, Constantin Ciopraga, ceea ce accentuează și sporește atât valoarea creației lui Nicolae Dabija, cât și a studiului Ninei Coreinschi.

VLAD CARAMAN
Institutul de Filologie al A.Ș.M.

CRISTINA GROSSU-CHIRIAC, *Mitul Medeei în literatura germană contemporană*, Chișinău, Prometeu, 2007, 223 p.

Lucrarea *Mitul Medeei în literatura germană contemporană* de Cristina Grossu-Chiriac constituie un „valoros studiu de literatură universală și comparată” (S. Pavlicencu), dar și o încercare îndrăznească de cercetare a surselor mitologice germane. Lucrarea se axează pe tezele lui Manfred Fuhrmann, expuse la simpozionul de la Konstanz în (1968) cu privire la cele trei modele de receptare a mitului:

a) *anticizantă*, care preia în spirit conservator schema antică tradițională a mitului, păstrat cu fidelitate în memoria colectivă;

b) *actualizantă*, a cărei esență constă în preluarea nucleului mitic original, completat prin coordonatele temporale și spațiale contemporane, personaje actuale și veridice, mizând pe desacralizarea figurilor mitologice

și transpunerea acestora în actualitatea contemporană;

c) *fragmentară*, ce presupune utilizarea clișeeilor în calitate de decor, element, intertext, dar și repetabilitatea și actualitatea atemporală, eliminarea elementelor magice și supranaturale, devierea subiectului de la schema mitului.

Autoarea cercetează cele trei modele de receptare a mitului în baza unor lucrări literare germane, care explorează mitul Medeei:

Christa Wolf *Medeea*

Dea Loher *Manhatan Medeea*

Gerlind Reishagen *Ușa verde*.

Principala versiune de referință a mitului Medeei este considerată de autoare varianta lui Euripide. În carte sunt surprinse configurațiile episodice ale mitului Medeei

în romanele medievale despre Troia, dar și variantele literare germane, cum ar fi drama *Medeea* a lui Fridrich Maximilian Gotter, *Medeea* de Julian von Soden, *Medeea în Corint* de Friedrich Maximilian Kilnger, *Medeea* de Georg von Prussen care reeditează în bună parte tragedia lui Euripide. Conturarea deplină a portretului Medeei este realizată prin expunerea unor noi viziuni literare asupra mitului probate de Christa Wolf în opera *Medeea*, de Hans Henny Jahn *Medeea*, de Franz Grillparzer *Lâna de aur*, Ursula Haas *Achitarea Medeei*, Andreas Standing *Medeea. Good girl*, Gerlind Reishagen *Ușa verde*, Dea Loher *Manhattan Medeea* și Max Zweig *Medeea la Praga*, la care autoarea face referință.

Cristina Grossu-Chiriac surprinde realizările semnificative în domeniul mitologiei germane din a doua jumătate a secolului al XX-lea în special lucrarea lui Alfred Rosenberg *Mitul secolului XX*, simpozionul de la Konstanz (1968, în RFG) dedicat mitologiei, eseuul lui Manfred Fuhrmann *Teroare și joc. Probleme ale receptării mitului* (care constituie nucleul de bază al lucrării *Mitul Medeei în literatura germană contemporană*), tratatul filosofic al lui Hans Blumenberg *Lucrul asupra mitului*, eseuul lui Wolfgang Emmerich *Demitizarea și remitizarea. Mașina mit în sec. XX* și eseuul scriitorilor Martin Vöhler, Wolfgang Emmerich și Bern Seidenstricker *Despre Mito(corectură)*, lansând, astfel, o provocare pentru cercetarea temeinică a unui domeniu neexplorat la noi.

Autoarea acordă prioritate mitemului infanticidului, identificând două soluții propuse de operele literare cercetate: a) Medeea își omoară din greșeală copiii, încercând să-i facă nemuritori, b) copiii sunt omorâți de corintienii răzbuțitori.

Surprinsă în toată complexitatea ei în versiunile preeuripideice ale mitului, dar și cele posteuripideice, imaginea Medeei se conturează cameleonic într-o multitudine de variante urmărite cu minuțiozitate de Cristina Grossu-Chiriac. Astfel, Medeea apare ca ucigașă a propriilor copii (1), vrăjitoare bună sau rea (2), barbară (3), icoană a străinului

(4), țap ispășitor (5), proiectare colectivă a angoaselor masculine (6), regină a Corintului (7), salvatoare a Corintului de la secetă și epidemie (8), constructoare a unor temple și sanctuare (9), protectoare a ceremoniilor religioase (10), vindecătoare a nebuniilor lui Hercule (11), protectoare a dreptății (12), zeiță înțeleaptă (13), slujitoare a Herei (14), salvatoarea lui Iason (15), soție răzbunătoare (16), „furie devastatoare” (Seneca, 17), zeiță htonică și maternală venerată în Corint (18), femeie ghidată de pasiune și sentimente (19), „arhanghel al mișcării feministe” (E. Schumacher), simbol al emancipării femeilor (20), simbolul nevinovăției (21), femeie puternică și nonconformistă (22).

Chipul Medeei este surprins în literatură prin prisma unui lanț de probleme cum ar fi: toleranța, xenofobia, sentimentul culpabilității, adulterul, nedreptatea, crima, violența, ambivalența dintre bine și rău, relațiile contradictorii dintre victime și făptași.

În plan teoretic autoarea face distincția între mitul antic, mitul literar și mitul literarizat. Prin mit literarizat, relevă Cr. Grossu-Chiriac, „vom înțelege varianta literară a unui mit, prezentat în viziunea unui autor concret. Mitul literarizat se inspiră din mitul antic, dar reprezintă o viziune particulară, o interpretare personală a autorului care-l abordează devenind o variantă, pe când mitul neliterarizat, antic, folcloric, este o creație anonimă generală, o sursă de inspirație atemporală” [p. 13].

Trebuie precizat faptul că aceste noțiuni se presupun reciproc. Miturile, așa cum le cunoaștem, au fost transmise prin intermediul literaturii. Totuși mitul antic nu este izolat total de mitul literar și nici mitul literar nu poate fi izolat total de cel antic, ele sunt unul **cu** altul și unul **în** altul sau, mai exact, sunt apariția unuia în celălalt. Mitul antic este o formă a ideologiei religioase, el revendică credința în realitatea plâsmuirilor fanteziei creatoare. Miturile literare, spre deosebire de cele antice, pun accentul pe umanizarea figurilor mitologice, pe încrederea în rațiunea umană, expunerea realistă a faptelor prin procedul de psihologizare a

motivelor mitice. Miturile antice „prezentau oamenii ca pe niște marionete aflate în mâinile zeilor. Deosebirea esențială dintre zei și oameni consta în capacitățile supranaturale ale zeilor, care știau desfășurarea sorții. Prin oracole, zeii le preziceau oamenilor viitorul care nu putea fi schimbat în nici un fel, oamenii erau condamnați la pasivitate și resemnare – orice încercare de a schimba ceva și orice acțiune contra prevestirilor fiind zadarnice. Predestinarea fatalistă constituia esența miturilor antice, inclusiv a multor interpretări ale acestora” [p. 104].

Materialitatea extraartistică (mitul antic), așa cum i s-a oferit văzului autorului creator, este izolată din conținutul real al antichității și transpusă într-un nou context social, în planul ficțiunii, devenind expresia atitudinii autorului care ordonează și finalizează evenimentul. Mitul literar are un autor creator care-și exprimă atitudinea sa axiologică (ce depășește materialitatea mitului antic), pătrunde în conținutul acestuia și îl transformă. Diferită însă e situația mitului antic al cărui receptor nu mai avea

acea funcție de autor, ci era un spectator-ascultător, care-și manifesta indignarea față de convențiile mitului, fără însă a transforma conținutul acestuia.

Un interes aparte îl constituie evocarea destinului literar și social al scriitoarei nonconformiste Christa Wolf, acceptată, pe de o parte, și respinsă, pe de altă parte, de cele „două Germanii” (RDG și RFG) în perioada postbelică.

În finalul cărții autoarea propune o listă „pe țări” a operelor artistice inspirate din mitul Medeei, demers similar cu proiectul scriitorului german Hans Hennig, care a scris cartea *Faustbiographie* (două volume) în care enumeră peste 14000 de lucrări ce tratează mitul lui Faust în literaturile lumii.

În concluzie, putem spune că lucrarea Cristinei Grossu-Chiriac denotă faptul că mitul Medeei provoacă un interes perpetuu, înfruntând timpul prin reveniri spectaculoase în diferite epoci.

OLESEA GÎRLEA
Institutul de Filologie al A.Ș.M.